

GYORGYOVICH MIKLÓS KÖNYVISMERTETÉSE (EGYHÁZFÓRUM 2015)

Szabó Ferenc SJ

„*Krisztus fénye*” – Bevezetés Henri de Lubac SJ életművébe, JTMR, Budapest, 2014
501 oldal (Isten és tudomány, Jezsuita Könyvek könyvsorozat)
(Lektorálta dr. Görföl Tibor és dr. Török Csaba)

A bevezetőben ismertetem a könyv néhány főbb paraméterét. A *Nyitányon* túl 10 fejezet és számos alfejezet taglalja a kiváló teológusról, Henri de Lubac bíborosról szóló monográfiát. 11. fejezeteként terjedelmes *Függelék* foglalkozik de Lubac mestereivel, barátaival, 10 alfejezetbe sűrítve. A vonatkozó bibliográfiát a következő 20 oldal részletezi, a névmutató pedig a kötetben szereplő közel 400 fontosabb személy nevének előfordulási helyét adja meg.

A szerző monográfiát ígér. Ez, a műfaj meghatározása szerint, „valamely szűkebb témakört a teljesség igényével, részletekbe menően feldolgozó tudományos mű”. Ha a mű alcímét tekintem, akkor el kell ismernem: a kötet pontosan azt valósítja meg, amit ígér. Bevezet bennünket Henri de Lubac életművébe. Bevezet: nem is tehet mást, ha meggondoljuk, hogy a jeles francia bíboros életműve (*Œuvres complètes*) ötven kötetre rúg (szerkesztette Georges Chantraine SJ). Ezeket egy kötetnyi elemzésbe sűríteni hatalmas munka és szerkesztő művészet. A csoda pedig megtörténik. Szabó Ferenc a tőle megszokott igényességgel dolgozza fel Henri de Lubac szellemi hagyatékát. Újraolvassa a francia teológus-gondolkodó összegyűjtött munkáit.

Teszi ezt azért, mert de Lubacot személyesen ismerte, aki őt jó barátjának tekintette. Barátságuk tehát kölcsönös volt. Összhangban állt kettejük hivatásával, gondolkozásmódjával, kutatási területeikkel és érdeklődési körükkel. Számos eszmecserét folytattak. Teszi azért is, mert felismeri benne a 20. század meghatározó teológiai szaktekintélyét. Az egyházatyák írásait olyannyira megbecsülő és tiszteletben tartó teológust, aki a korának egyházát érő kihívásokra haladó szellemű válaszokat fogalmaz meg: „Aki kincseiből újat és régit hoz elő.” Akinek ezért előbb némi mellőzöttséget kell elviselnie, de aki majd a II. Vaticanum egyik szellemi motorjává avanszál néhány hasonló gondolkozású teológustársával együtt. Megismerjük személyes arcélén túl azt a gondolkodót, aki a II. Vatikáni Zsinat eredményeit féltő gonddal vigyázza a kontesztálóktól.

Végigolvasva a kötetet, Henride Lubac hallatlanul érdekes felvetéseivel találkoztam, amelyek közül egyesek kidolgozott, mások vázlatos formában maradtak ránk. (Gondolatok a misztikáról, teológiáról, filozófiáról, korunk kihívásairól.) A francia teológus világa tárgyilagos megismerésének lehetősége Szabó Ferenc munkamódszeréből következik. Lényeglátón ragadja meg az életmű esszenciáját.

Henri de Lubac egyházképének a középpontja Krisztus, az ő fényét kell sugározni a Mester arcát felmutató és egyben bűnös Egyháznak. A könyv címe („*Krisztus fénye*”) is utal erre.

A kötet felépítése, szerkezete hasonló a hagymáéhoz. Egy-egy fejezet – egy-egy héj. A szerző lépésről lépésre halad a mondanivaló középpontja felé. Először bemutatja Henri de Lubac személyiségét, majd megismerteti életművét. Egy újabb fejezetben egyháztörténeti korrajzot találunk, kijelölve benne a bíboros helyét. A francia teológus nagyra tartotta rendtársát, Teilhard de Chardint és művét. Kapcsolatokról, vitáikról árnyalt képet kapunk. A könyv tárgyalja a természetfeletti (*supernaturel*) misztériuma körüli vitákat, a Szentírás és a Szentagyomány teológiai összefüggéseit, az egyház misztikus jellegét, hogy elérkezzék de Lubac tanításának központi témájához: a Krisztus-központú és szeretetre alapozott keresztény misztikához. Bemutatja továbbá de Lubac zsinat után vallott nézeteit. A *Függelék* fontosabb emberi kapcsolatairól értekezik. (Akik leginkább hatottak rá: Pierre Rousselot, Yves de Montcheuil SJ, Pierre Chaillet, Hans Urs von Balthasar, Karl Rahner SJ, Gaston Fessard SJ, Maurice Blondel, Pierre Teilhard de Chardin SJ, Charles Péguy, Joseph Ratzinger, Hans Küng.)

Mit nyújt hát Szabó Ferenc nagyszabású monográfiája az olvasónak? Korrajzot a 19. századtól a 21. századig. Teológiai irányzatokat fejlődésükben – és olykor elhalványodásukban. Ilyen értelemben a teológiatörténet része. Teológusi, filozófusi arcéleket világít meg, akik Nyugat-Európában meghatározó hatással voltak a dogmafejlődésre, a katolicizmus egyes részkérdéseinek elmélyítésére. Különösen érdekes lehet számunkra a francia teológia világa, amely hazánkban kevésbé ismert, mint a hozzánk hagyományosan közelebb álló német teológia. Bepillantást nyerünk az egyháztörténet meghatározó eseményébe, a II. Vatikáni zsinatba, egyes konstitúcióinak keletkezéstörténetébe. A kötetet lapozgatva szinte jelen lehetünk azokon a vitákon, amelyek a különböző teológusok, illetve irányzatok közötti feszültségek forrásaivá lettek.

Szabó Ferenc SJ könyve citátumok gyűjteménye is: tele elmélyülésre alkalmas gondolatokkal (egyfajta lelki gyakorlat), amelyeket a könyv szereplői mint értékes gyöngyszemeket érleltek magukban, s amelyeket a szerző most elénk hint. A kutatók számára hatalmas tényanyagot dolgoz fel. Közel ezer lábjegyzet segíti a további tájékozódásukat.

Minden elismerésem és köszönetem a szerzőnek, aki átfogóan, egészsként látja a vizsgált kort, annak politikai, egyházi szereplőit, egymáshoz fűződő viszonyait, gondolati egyezőségeiket és különbözőségeiket. Szabó Ferenc képes ezeket a maguk bonyolultságában megjeleníteni, egymás mellé téve, áttekinthető rendben nekünk átadni. Kitér a legújabb kutatási eredményekre is, arra, miként tekintenek a mai teológusok Henri de Lubac állításaira.

Miért éppen Szabó Ferencnek kellett a monográfiát megalkotnia? Mert magyarként alighanem egyedül ő volt abban a helyzetben, hogy Henri de Lubac és szellemi környezete megismerésének részese legyen, így kortársai közül talán egyedül ő tudja teljes mélységében feltárni a neves teológus életművét. Aki végigolvassa a „*Krisztus fénye*” című könyvet, nemcsak Henri de Lubac életét és munkásságát ismeri meg,

hanem átláthatóvá válnak számára hitünk központi tételei, a zsinat legfontosabb tanításai, s tanúja lesz annak a belső műhelymunkának, amelynek a nyomán a zsinati döntések megszülettek, s amely ötven év óta meghatározza az Egyház életét, kijelölve 21. század feladatait is.

Zárásképpen hadd idézzek a kötet 329. oldaláról Walter Kasper tanulmányából (1994) egy részt, amely Henri de Lubac szemléletét tükrözi: *„A múlt századhoz képest ma alig találni harcos ateistákat. A helyzet sokkal rosszabb. Isten a legtöbb ember számára közömbös lett. Úgy élnek, mintha Isten nem is létezne, akkor is, ha különös módon kapaszkodnak létébe.”* Ráadásul az egyház új kihívások között él. Ezek „a szegénység új formái, a világméretű migráció, menekültek, cigányok, hajléktalanok, AIDS-betegek, drogfüggők, elmagányosodott emberek...” A jelen körülményeit tapasztalva hirdeti Ferenc pápa: „Az egyháznak és minden tagjának ki kell lépnie zárt önmagából, menni és vinni az örömhírt a világ minden részébe, a peremvidékek, a keresők felé, és főleg életükkel tanúskodni az Üdvözítő Jézusról.” (330.)

Legyen ez a programunk, egyben rövid írásom zárszava.